

~~II. pld.~~

~~18.913~~

HB 7.370:2

MAGYAR IPARMŰVÉSZEZET

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZEZETI MUZEUM ÉS ISKOLA
ÉS A MAGYAR IPARMŰVÉSZEZETI TÁRSULAT
KÖZLÖNYE

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. KIR. MINISZTERIUM MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

FITTLER KAMILL

FŐMUNKATÁRS

GYÖRGYI KÁLMÁN

VII. ÉVFOLYAM 1904

BUDAPEST

KIADJA A MAGYAR IPARMŰVÉSZEZETI TÁRSULAT

ATHENAEUM R.-TÁRSULAT NYOMÁSA.

TARTALOMJE GYZÉK.

	Oldal		Oldal
Önálló cikkek.			
<i>Czakó Elemér</i> : A gyermekjátékokról	125	Az iparművészeti múzeum nagy állami érme	96
<i>Czakó Elemér</i> : Az iparművészeti múzeum japán sablonjai	225	Kitüntetett kiállítók	96
<i>Csányi Károly</i> : Az iparművészeti múzeum legújabb szerzeményei	57	Maróthi R. Géza reliefjei	96
<i>Dömötör István</i> : Ruskin nálunk	24	Régi ház Székelyudvarhelyt	96
<i>Dömötör István</i> : Lotz †	230	Versenydíjak	96
<i>Dömötör István</i> : Az iparművésznők	173	Az iparművészeti iskola félévi pályázatai	96
<i>Gróh István</i> : A sgrafitto disztítés	76	Veit Stoss fadaragó művész	98
<i>Györgyi Kálmán</i> : Iparművészeti dilettantizmus	201	A magyar nyomdászok	98
<i>Hortí Pál</i> : A st.-louisi világiállítás	249	Bacsa indítványa a képzőművészeti zsűri ujjászervezéséről	98
<i>H. Ö.</i> : Az iparművészeti múzeum előadásai	92	A st.-louisi kiállításra küldött tárgyak	99
<i>Kriesch Aladár</i> : A modern művészet apokalipszise	71, 130	Iparfejlesztés	190
<i>Lyka Károly</i> : A karácsonyi kiállítás	1	A lipótvárosi templom belső disztítése	193
<i>Lázár Béla dr.</i> : Egy könyvről, mely művészet (Koronghi Lippich Elek költeményei	34	Nők iparművészeti munkaterme	234
<i>M. R. G.</i> : Karácsonyi kiállítások	314	Walter Crane torinói emlékkártyái	235
<i>Meller Simon</i> : Glück Frigyes gyűjteménye	157	Múzeumi tárgyak megóvása	235
<i>R. I.</i> : Az országos magyar iparművészeti múzeum szövetkiállítás	105	A darmstadti kiállítás. — Gyakorlati érzék az iparművészetben. — Képre Restaurálás tanszéke. — Monumentális síremlékek	315
<i>Rozsnyai V. H. Kálmán</i> : Újabb magyar ex-librisek	232	Pályázati ügyek.	
<i>Szécsén Ferenc</i> : A st.-louisi világiállítás St.-louisi kiállításunk	89, 208	Képzőművészeti pályázat (képzőművészeti ösztöndíjra)	44
<i>Tarczai György</i> : A soóvári csipke	108	A kereskedelemügyi magy. kir. miniszter pályázata elemi iskolai teremre és gyermekjátékokra	99
<i>Undi S. Mariska</i> : Kalotaszegi kályhacsempek és utcaajtók	215	A »Pesti Napló« szerkesztősége pályázata egy »A Magyar Festőművészet Albuma« című díszműnek bekötési táblájára	100
Valami a st.-louisi kiállításról	175	Eldölt pályázatok (lámpásokra, butorvasalásokra)	101
<i>X.</i> : Az iparművészeti iskola pályázati munkái	187	Eldölt »Könyvtábla«-pályázat	135
Különfélék.		Képzőművészeti pályázat (Képzőművészeti ösztöndíjra)	135
Mihalik József kitüntetése	42	Képzőművészeti tanács pályázati hirdetése	138
Gazdák az Iparművészetért	42	A »Kossuth«-szobor és a »Szabadságharc«-szoborra	194
Művészi üzletberendezések	42	Eldölt iskolaterem- és gyermekjáték-pályázat	194
Zsolnay szobra Budapesten	42	Pályázat szállodaszoba-berendezésért	194
Régi magyar csempék	42	Trefort-plaketta	194
Az üvegmozaik	42	Deutsche Kunst und Dekoration pályázata 1. amateur fotográfiára, 2. reklám hirdetésre, 3. sirkőre, 4. bérma-emlékpárnára, 5. párnázott székre, stb.	194
Régi butorok	43		

TARTALOMJEGYZÉK.

Oldal	Oldal
A kereskedelemügyi magy. kir. miniszter pályázata egy egyszerű csempe (cserép) kályhára 236	Szakirodalom.
A kereskedelemügyi m. kir. miniszter pályázata egy csomózott szőnyeg, faragott aranyozott képerket és inga-óra szekrényre 241	<i>Anbert Felix</i> : Entwürfe für Spitzen und Stickereien 196
Külföld.	<i>Fred W.</i> : Die Wohnung und ihre Ausstattung 47
Bécs porcellan-történeti kiállítása 45	<i>Faragó Ödön</i> : »Iparművészet« 243
<i>Otto Hupp</i> : Az ex-libris terjesztése 45	<i>Gratoff Ottó</i> : Die Entwicklung der modernen Buchkunst in Deutschland 46
Mothes O. † 45	<i>Gulyás Pál dr.</i> : A könyvkötés technikája 196
Kínai műtárgyak és régiségek kiállítása Berlinben 45	<i>Gróh István</i> : Magyar stílusú rajzminták 243
Az angol villamos lámpákról 45	<i>Hollós Károly</i> : Keresztzemes himzésre való betű- és szegélyminták iskolai és magánhasználatra 104
Múzeumi kongresszus Berlinben 45	<i>Lyka Károly</i> : »Kis könyv a művészetről« 149
Sitte Camillo építész † 45	Mintalapok iparosok és ipariskolák számára 149, 316
Truudholmban (Dánország) talált bronzkocsiról 45	<i>Récy Georges</i> : Decoration du cuir 48
Fém- és drágakőipari nemzetközi kiállítás Szt.-Pétervárott 45	<i>Szalay Imre</i> : Magyarország történeti emlékei az 1896-dik évi ezredéves kiállításon 141
A női viselet kiállítása Münchenben 45	Az Iparművészet Könyvének második kötete 316
Ónból készült művész tárgyak kiállítása Lipcsében 45	Művészeti könyvtár 317
»National Art Collections Fund« című társulat alapítása Angolországban 45	Magyar festőművészet albuma 317
Grafikai kiállítás Hamburgban 46	<i>O. Schwindrazheim</i> : Deutsche Bauernkunst 318
Milanói nagy nemzetközi kiállítás 46	<i>H. Billing</i> : Architectur-Skizzen 319
A Drezda város rendezési kiállítása 46	Kind u. Kunst 319
Nietzsche szobra Weimarban 46	Hivatalos tudósítások.
»Union céramique et chanfournière de France« keramikai pályázata 46	Az orsz. magyar iparművészeti múzeum évi jelentése 49
Boscovale-i freskóról 46	Ismeretterjesztő előadások az iparművészeti múzeumban 49
Tintoretto nagy festménye a Dogepalotában 46	Ajándék az iparművészeti múzeumnak ... 50
Virágfestés akadémiaja Párisban 46	Királyi vásárlások a Magyar Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításán 50
Japán tárgyak eladása Párisban (Charles Gillott gyűjteményéből) 46	A vallás- és közoktatásügyi miniszter vásárlásai a Magyar Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításán 50
Lippmann Frigyes berlini rézmetsző † 46	A vallás és közoktatásügyi miniszter iparművészeti nagy állami érme és 2000 koronás állami nagy díja 50
A németországi iparművészet mozgolódásairól 101	A magyar iparművészeti társulat nagy tárgysorsjátékának húzása 50
A reichenbergi múzeum világitótestek-kiállítása 103	Iparművészeti kiállítás Miskolcon 50
A pétervári régi iparművészeti kincsek kiállítása 103	Az 1904. évi st.-louis-i vilákiállítás 50
Meghaltak 103, 141	A magyar iparművészeti társulat választmányának ülése 51, 52, 150, 153, 155, 198, 246, 248
Külföldi kiállítások 139, 194	
A st.-louis-i vilákiállítás megnyitása 140	
Pierre Roche francia szobrászművész 141	
Egy híres üvegművész halála. — Angol műbarátok egyesülete. — Az iparművészeti tárgyak értékének emelkedése. — A svéd iskolák díszítése 242	

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Uj tagok 53, 104, 156, 200, 248, 321	
Az iparművészeti múzeum gyűjteményei- nek gyarapodása 1902-ben 54	54
Napirend a magyar iparművészeti társulat 1904. évi április 17-én d. e. tartandó közgyűlésére 104	104
A magyar iparművészeti társulat rendes közgyűlése 151	151
Vidéki iparművészeti kiállítások 156	156
Új alapító tag 156, 321	156, 321
A »Magyar Iparművészet« t. olvasóihoz ... 196	196
A magyar iparművészeti társulat felhívása a karácsonyi kiállításra 196	196
Vidéki iparművészeti kiállítások 198	198
A magyar iparművészeti társulat rend- kívüli közgyűlése 199	199
Kiállítások az orsz. iparműv. múzeumban ... 200	200
A st. louis-i kiállítás kitüntetései 319	319
A karácsonyi kiállítás megnyitása 321	321
A karácsonyi kiállítás sorsjátéka 321	321
Iparművészeti kiállítások a vidéken 321	321
Uj választmányi tagok 321	321
Az országos magyar iparművészeti múzeum ismeretterjesztő előadásai 322	322
<i>Steiner Ferencz</i> állami érem- és plakett- gyűjteménye 323	323
Második képzőművészeti nagy aranyérem helyreigazítás 323	323
Az iparművészeti múzeum gyűjteményeinek gyarapodása 1903-ban 323	323

Képek jegyzéke.

Bőrművek.

Véssett és festett bőrtárcák és vánkos, tervezte <i>Nagy Sándor</i> , készítette <i>Belmonte</i> ... 26, 27	26, 27
Vadásznapló, <i>Nagy Sándor</i> terve után ké- szítette <i>Kanitz C.</i> és <i>fiai</i> 27	27
Véssett és festett bőrtárcák és ellenző. <i>Nagy Sándor</i> rajza után készítette <i>Belmonte</i> 67	67
Ládika domborított bőrrel. Angol dilettans- munkák 203	203
Bőrkötés kézi aranyozással. Angol dilettans- munkák 204	204
A st.-louis-i világkiállítás: Bőrkötések, <i>Stiles</i> <i>Gertrud</i> (Chicago) 272	272
A st.-louis-i világkiállítás: <i>Hulbe</i> hamburgi bőrdíszműves bőrellenzője 289	289
A st.-louis-i világkiállítás: <i>Hulbe</i> hamburgi bőrdíszműves karosszéke és széke 290	290

	Oldal
Faragványok.	
Háromélű tör faragott elefántcsont-fogan- tyúval. Velencei munka, VII. század ... 163	163
Evőkészlet faragott borostyán-nyéllal 163	163
Késnyél faragott elefántcsontból. Olasz munka, XVII. század 163	163
Burnót-reszelő faragott elefántcsontból ... 165	165
Karika faragott elefántcsontból 165	165
Faragott faláda. Angol dilettánsmunka ... 202	202
Faragott utcaajtó Bogártelkén 218	218
Faragott templomi székek a magyar-alkói oláh templomban. Készítette <i>Kis György</i> asztalosmester 220	220
Faragott utcaajtó és kerítés, Mákóban 221	221
Faragott utcaajtó Bogártelkén 222	222
Faragott utcaajtó Bogártelkén 223	223
Faragott utcaajtó és kapu Bogártelkén. Készítette <i>Albért Marci Jancsi</i> asztalos- mester 225	225

Textil.

Halasi csipkék. Készültek a <i>Dekáni</i> -féle csipkevarró-műhelyben Halason 20	20
Himzett párna. Készítette <i>Nagy S.</i> és <i>neje</i> ... 25	25
Himzett táska: Készítette <i>Grünbaum Vil-</i> <i>mos</i> Nagybecskerek 25	25
Himzett takaró: Készítette <i>Nagy S.</i> és <i>neje</i> ... 25	25
Himzett takarók: <i>Faragó Ödön</i> terve után készült a máramarosi szövőipari tanfolyamban 28	28
Ezüst csipke a XVIII. századból 63	63
Kamuka-abrosz. Tervezte <i>Walter Crane</i> . Norbert Langer és fiai cég tulajdona Deutsch-Liebau-ban 83	83
»Vallomás« szövött faliszőnyeg. <i>Kriesch</i> <i>Aladár</i> rajza után készítette <i>Koválszky</i> <i>Sarolta</i> Német-Elemér 99	99
»Ádám és Éva« szövött faliszőnyeg. <i>Kriesch</i> <i>Aladár</i> rajza után készítette <i>Koválszky</i> <i>Sarolta</i> Német-Elemér 101	101
Lótakaró, himzett bársony, keleti, XVII. század 105	105
Aranynyal átszőtt selyem, szicíliai, XIV. század 109	109
Aranynyal átszőtt bársony. Scutari, XVII. század 110	110
Selyem applikáció, olasz, XVI. század 111	111
Selyem- és arany himzés, magyar, XVI. és XVII. század 112	112
Párnahaj, renaissance ízlésű himzéssel ... 112	112

TARTALOMJEGYZÉK.

Oldal	Oldal
Párnahaj, Erdély 112	után mintázta <i>Szabó Antal</i> . Készítette
Kínai selyem gobelin 113	<i>Steiner Ármán és Ferenc</i> 31
Lepedőszél, vörös pamuttal himezett. Ma-	Krisztus a keresztfán, bronzdombormű a
gyar, XVII. század 113	XVI. századból. (Az orsz. iparművészeti
Brandenburgi Katalin ruhájának himzett	múzeum tulajdonai) 61
díszítése 113	Vörösréztál a XVII. századból, Vörösréz-
Nyomatott bársony. Modern angol. Ter-	korsó a XVII. századból. (Az orsz. ipar-
vezte <i>Lewis F. Day</i> 114	művészeti múzeum tulajdonai.) 63
Nyomatott vászon. Modern angol. Ter-	Ónkannák a XVI. és XVII. századból,
vezte <i>Lewis F. Day</i> 114	Vasládika a XVI. századból. (Az orsz.
Nyomatott vászon. Modern angol. Ter-	iparművészeti múzeum tulajdonai.) 64
vezte <i>Morris</i> 115	Rézkondér a XVI. századból. Arab dísz-
Csomózott szőnyeg (Erdélyi), XVIII.	edény. (Az orsz. iparművészeti múzeum
század 116	tulajdonai.) 65
Bánya-soóvári csipkék 122	Honfoglaló lovasok, részlet a zilahi Wes-
Bánya-soóvári csipkék 123	selényi szoborról, <i>Fadrusz János</i> rajza
Főkőfő vörös bársony aranyhímzéssel XVIII.	után mintázta <i>Maróthi R. Géza</i> 68
század 147	Temetőkapu, tervezte <i>Poroszlay Sándor</i> .
Genuai bársony 178	(Az orsz. m. kir. iparművészeti iskola
Török selyemhímzés 179	pályázata.) Díjazott pályamű 97
Oltártakaró 180	Szentelt-viztartó domborított rézből. Ter-
Török nászkendő 180	vezte <i>Tiringer Ferenc</i> . (Az orsz. m. kir.
Sabak 180	iparművészeti iskola pályázata.) Díjazott
Függöny rávarrott díszítéssel (angol dille-	pályamű 98
tánsmunka) 206	Tálaló-kés és villa metszett vasból 161
	Anyá gyermekeivel, bronzszobrocska, <i>Bun-</i>
	<i>csek J. †</i> 166
	Kínai parasztszobrocskák <i>Tao Pren</i> 168
	Falióra vasszerkezettel 172
	Német falióra vertréz-címlappal 172
	Vaskulcs zárral 181
	Különböző korú és származású vaskul-
	csek 182—184
	Bronzóra, tervezte <i>Szabó Károly</i> . (Az orsz.
	m. kir. iparművészeti iskola képesítő
	pályázata.) 185
	Oroszlán talapzattal, tervezte <i>Sovánka</i>
	<i>Károly</i> . (Az orsz. m. kir. iparművészeti
	iskola képesítő pályázata.) 186
	Zászlótalapzatok. (Az orsz. m. kir. ipar-
	művészeti iskola képesítő pályázata.)
	187—190
	Pásztorbot. (Az orsz. m. kir. iparművé-
	szeti iskola képesítő pályázata.) 191
	Domborított rézedények (angol dille-
	táns munkák) 205
	Ingaóra domborított számlappal és ingával
 206
	Domborított réztányér 206
	Ujságtartó állvány 206
	Rácsos kapu kovácsolt vasból, tervezte
	<i>Horti Pál</i> . A st. louis-i kiállítás magyar
	csoportja számára készítette <i>Forreider és</i>
	<i>Schiller</i> 212

Gyermek-játékok.

<i>Schweiger</i> után rajzolta <i>Undi Mariska</i> ... 125
Magyar gyári játék 127
Mexikói játékedények 127
Felfújható japán papirkakas 127
Tőzgeből készült siámi játékok. Elefánt,
nyúl és mozgó gyík 127
Hófehérke és a hét törpe, esztergályozott
egymásba tolható fabábúk, tervezte
<i>A. Salzmann</i> 128
Kocsi, csőrös ember, utcahengerező és
elefánt, tervezte <i>E. Kleinhempel</i> 128
<i>Andri</i> bécsi művész esztergályozott figurái
<i>Péterke</i> királyfi szekere. <i>Undi Mariská-</i>
<i>nak</i> II. díjjal kitüntetett pályaműve 236

Szobrászati művek
és fémmunkák.

Pax, bronzrelief. Készítette <i>Maróthi R.</i>
<i>Géza</i> 29
Virágtartó bronz. Tervezte <i>Bellen Gyula</i>
29
Váza domborított rézből. A budai királyi
várkert részére. <i>Hauszmann Alajos</i> terve

TARTALOMJEGYZÉK.

Oldal	Oldal
<i>díszítő festészet</i> , elismerésben részesült pályamű, tervezte <i>Tari Lajos</i> 79	A st. louis-i világkiállítás: Gyermekszoba. <i>Warrine</i> és <i>Gillod</i> (Anglia) 269
<i>alakrajz</i> , díjazott pályamű, rajzolta <i>Sommer Vilmos</i> 79	A st. louis-i világkiállítás: Az orovit kiállításnak egy szekrénye 269
<i>rézmetsző szakosztály</i> , díjazott pályamű, tervezte <i>Vadász Miklós</i> 80, 81	A st. louis-i világkiállítás: Ágy gyarmati stílusban <i>Berker</i> és <i>Gay</i> butorgyár, Grand-Rapids 271
Könyvtábla-pályázat nyertes művei ... 136, 137	A st. louis-i világkiállítás: Párnázott pad, szék és íróasztal, <i>Chair Comp.</i> Grand-Rapids (Amerika) 277
Kalotaszegiek templomba menetele, a st. louis-i kiállítás iparművészeti magyar csoportja számára festette <i>Kriesch Aladár</i> 215	A st. louis-i világkiállítás: <i>Huber</i> ebédlője. Opalescens-ablak <i>Christiansentől</i> való (német csoport) 286
Japáni sablónok 226, 227, 229	A st. louis-i világkiállítás: <i>Rank testvérek</i> fogadó szobája (német csoport) 286
Könyvtárjegy (ex-libris), rajzolta <i>Csányi K.</i> 231	A st. louis-i világkiállítás: <i>Niemeyer</i> és <i>K. Bertsch</i> szobája (német csoport) 287
Újabb magyar ex-librisek 232—234	A st. louis-i világkiállítás: A magdeburgi művészek együttes kiállítása (német csoport) 287
<i>Walter Crane</i> torinói emlékkártyái 240	A st. louis-i világkiállítás: <i>Grenander</i> női fogadó szobája (német csoport) 288
Magyar stílusi rajzminták <i>Gróh Istvántól</i> 244	A st. louis-i világkiállítás: <i>Grenander</i> női íróasztala és széke (német csoport) 290
A st. louis-i világkiállítás: Japán modern síkdíszítmény (a »Shiu Bijutsuka« havi folyóiratból) 298	A st. louis-i világkiállítás: A bécsi »Hagenbund« kiállítása az osztrák pavillonban 305
A st. louis-i világkiállítás: Japán modern síkdíszítmény (a »Shiu Bijutsuka« havi folyóiratból) 299	A st. louis-i világkiállítás: <i>Bauer</i> könyvtárszobája az osztrák pavillonban 305
	A st. louis-i világkiállítás: »Adams«-stíli és »Georgio«-stíli szobák az angol csoportban 306
	A st. louis-i világkiállítás: <i>Waring</i> és <i>Gillow</i> billárd és hálószobája (angol csoport) ... 307
	A st. louis-i világkiállítás: Egy flamand ebédlő a XVII. századból (belga csoport) 311
Bútorok.	
Ebédlő. <i>Thék Endrétől</i> 6	
Ebédlő. Tervezte <i>Vas Béla</i> . Készítette <i>Lindner Manó</i> 7	
Leányszoba. Tervezte <i>Vas Béla</i> . Készítette <i>Simay Lajos</i> 8, 9	
Vendégszoba. Tervezte <i>Árkai Aladár</i> . Készítette <i>Morent János</i> 10	
Ebédlő. Tervezte és készítette <i>Mócsay József</i> 11	
Ebédlő. Tervezte <i>Vigand Ede</i> és <i>Nagy Sándor</i> . Készítette <i>Mócsay József</i> 12	
Hálószoba. Tervezte <i>Menyhért Miklós</i> . Készítette <i>Thurnherr Gyula</i> 12	
Gyermekszoba. Tervezte <i>Vigand Ede</i> és <i>Nagy Sándor</i> . Készítette <i>Mócsay József</i> 17	
Szalonasztalka és szalonszékek. Tervezte és készítette <i>Barta Arthur</i> 18	
Női pipereasztal és szék. Tervezte és készítette <i>Simay Lajos</i> 19	
Szekrényke a XVI. Lajos korából, az orsz. iparművészeti múzeumban 62	
A magyar király trónja, a budai királyi palotában 142	
Szoba részlete azzal az ágygyal, a melyben <i>Mária Terézia</i> meghalt. Eszterházai kastély XVIII. század 145	
A st. louis-i világkiállítás. A Baldwin amerikai zongoragyárnak empire-stíli zongorája és pianója 262, 263	
	Üvegművek.
	»Madonna« üvegmozaik <i>Róth Miksától</i> ... 32
	Római korsó és amfora üvegből. Az orsz. iparművészeti múzeum legújabb szerzeményei 66
	<i>Köpping</i> : díszpohár üvegből 177
	Csiszolt üvegpohár 177
	Bécsi pohár. <i>Piesche</i> által vésett ábrázolással 177
	Velencei hálós pohár (<i>Reticella</i>) 177
	A st. louis-i világkiállítás: <i>Andersen</i> christiani ötös fagyöngyös díszű à-jour zománcos csészéje és lámpája 304
	A st. louis-i világkiállítás: A Royal Doulton-féle angol gyár díszedényei 308

TARTALOMJEGYZÉK.

Oldal	Oldal
Agyag- és porcellánművek.	
A st. louis-i vilákiállítás: <i>Mason nővérek</i> (New-York) díszedényei 264	<i>Nagy Sándorék, Kriesch Aladár</i> gyermekeivel K. Lippich Elek költeményei c. verskötetnek illusztrátorai 35
A st. louis-i vilákiállítás: Rookwood edények és lámpák 278	Az országos iparművészeti iskola előkészítő osztályában <i>Gróh István</i> tanár vezetése mellett készült sgrafittó tervezetek 76, 86, 87, 88
A st. louis-i vilákiállítás: A tekkó-edények (Amerika) 279	Az eperjesi Rákóci-ház sgrafittó díszítésének részlete, tervezte <i>Gróh István</i> 85
A st. louis-i vilákiállítás: Rookwood-vázák 279	Bánya-soóvári csipkeverő szerszám 120
A st. louis-i vilákiállítás: Részlet a sévres-i porcellángyár kiállításából (francia csoport) 280	Régi bánya soóvári csipkeviselet 121
A st. louis-i vilákiállítás: virágvázák grés, mázalatti díszszel, <i>Kinkoron Sobeitól</i> (Kyoto) 298	Részlet Bánya-Soóvárról 121
A st. louis-i vilákiállítás: Rekeszszománcos váza <i>Ando Jambeitől</i> (Japán) 299	Tót-Soóvári csipkeverő lány 124
A st. louis-i vilákiállítás: A kopenhágai kir. porcellángyár medvés asztaldíszje ... 310	Bánya-Soóvári csipkeverő lányok 124
	A st. louis-i kiállítás iparművészeti és háziipari magyar csoportja a Manufactures-épületben 209, 211
	Kályhacsempék 219, 220, 224, 225
	A st. louis-i vilákiállítás: A prágai iparművészeti iskola, kiállítása az osztrák pavillonban 300
	A Pike ismertető füzetének címlapja 314
	<i>Char</i> és <i>Hall</i> amerikai reklám füzetének címlapja 316
	<i>Walter Crane</i> egy címlapja 317
Tervezetek és vegyesek.	
A karácsonyi kiállítás udvara. Díszítését tervezte: <i>Maróthi R. Géza</i> 5	

A KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁS.

PÁRKÁNY ALKONYA — ez volt az első benyomásunk, a mikor végigsétáltunk az iparművészeti kiállítás bútorai közt. Nyomon érte egy másik: íme, a nemes és szép fa-anyag most már erőteljes szóhoz jut, a tervezők merik immár nagy felületben, minden tagolás nélkül is mutogatni. Valamikor azt mondták volna erre, hogy üres és sivár az a szekrény és ágyoldal, a melyen fél vagy egész négyzetméternyi fatáblát látni minden cifraság, sőt intarzia nélkül s a hól csak a fa sima szövedéke látszik a pác vagy politura enyhe rétege alatt. Ez is az idők jele s az asztalosmesterek, a nélkül, hogy sejtének, ugyanazt az új érzést tükrözik, amit a modern költők, a midőn hirtelenül felfedezték, hogy a nyelv is valami és érdemes azt a maga kedvéért a maga tiszta szépségeiben mutogatni. A fa megmunkálói a fa megbecsülőivé lettek s örömmel mutogatják materiálisukat. Sőt szedik-hozzák mindenfelől, messzi tengerentúli országokból is. A közönség, a mely a szimpla diót és fenyőt és tölgyet örökölte szüleitől, meglepetve olvassa a katalógusban az olyan neveket, mint *majaqua* és *szagúna*, a melyek mögött inkább sejtene az ember egy indiai istent, mintsem fát. Meg kell majd szoknunk ezeket is, mint a hogy szépen beleolvadt nyelvkincsünkbe a mahagóni és paliszander. Mert valószínű, hogy ez a faválogatás még eltart egy ideig s talán lesznek ennek kinövései is, de egy célra még is jó. Arra tudniillik, hogy a tervelők és a megmunkálók kénytelen-kelletlen megösmarkednek minden célszerűen felhasználható anyaggal. Az iparművészetben az anyag szüli az eszmét vagy, a mi e téren egy és ugyanaz: a formát.

A ki tehát szenvedélyes faismerő, abban már halkán megszólal az igazi faidomító is, azaz a céltudatos és szabadon sáfárkodó művész. Ne ijedjünk tehát meg asztalosaink indiai és amerikai importjain, megvan ennek is a maga jó oldala.

A fa ezidén feltűnő makacsul ragaszkodó házastársat kapott az ércben. Soha nálunk még annyira nem házasították össze ezt a két anyagot, mint ezidén. Az érc eddig többnyire pozitíve körülírt szerepet játszott a bútoron: díszítette a kulcslyuk környékét, vagy pánt gyanánt szolgált, a melyen az ajtó ki- s befordul. Szóval: jelölte a fontos használati, sokszor koptatott pontot; olyan volt, mint az írás mondataiban a vessző, meg a pont, a melyek széjjelválasztják egymástól a mondatokat: itt a faltól az ajtót. Most feltűnő sűrűn ereszkedik le az érc a lábak alá. A székláb ércpapucsot kap, a szekrény ércszalagon áll, az asztal finom mahagóniját gondosan megvédi az asztalos a láb nyomaitól azzal, hogy ércel borítja az asztalláb trotoirját. Sőt íme: fényes ércnyakravalót kaptak egyes darabokon a faoszlopok is. Nem is szerényen megvonuló patinás ércet, hanem hangos beszédűt, fehérret és csillogót. Ezzel a témával előbb-utóbb számolni kell. Lesznek orthodoxok, a kik a fém e feltűnő szereplését elítélik. Mi azt hisszük, hogy legjobb egyelőre *carte blanche* adni a tervelőknek s megvárni, hogy kiforr-e ez a gondolat.

De térjünk vissza első benyomásunkhoz: a párkány alkonyához. Ha szigoruan elvi álláspontot foglalunk el, örülnünk kell a dolgok ily alakulásának, mert hisz ma már mindenki tudja, hogy a párkány nem magyar gondolat. Még az átvett stílusokból is kidobták nálunk, példa rá Eperjesnek egy egész utcasora és minden magyar népies építkezés. Nem valószínű azonban, hogy a tervelőket itt ez a szem-

A KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁS

pont vezette. A párkányt azóta kezdték leszorítani az asztalosok, a mióta Ruskin, Morris, Van de Velde tanításai révén nyilvánvalóvá lett, hogy bútórész és ház kétféle dolog s hogy kőből, téglából vagy fából építeni szintén kétféle feladat. A párkány vízelhárító feladatáról behatóan értekezett Walter Crane s bebizonyította, hogy igazában ott szükséges, a hol valamit védeni kell az időjárás ellen. Ezen a nyomon indultak az iparművészek, s ez a tanítás lassankint vérré válik a mi mestereinkben is. Természetes, hogy olykor megmarad ez a kölcsönvett tag dísznek, mint a hogy itt is látjuk. De szerepe szűkül. Egyszerűen klasszikus citátum.

Mindezeket általános megjegyzéseként közöltük. De az egyes szobák külön-külön is nem egy tanulással szolgálnak. Így mindjárt az első, a mely *Thék* Endre gyárában készült s a terve is onnan való. Büszke mahagóni-ebédlő, a melyen rögtön feltűnik a vízszintes tagoltság iránt érzett előszeretet. Fényes ércszalagok tagolják a pohárszék emeleit, sőt szinte külön alkatrészekre bontják. A legfeltűnőbb azonban a vasalás nagy szerepe. Az ezüstfényű érc nemcsak szalagok módjára díszíti a veres fát, hanem a legnagyobb bútordaraboknak is keretet ad. Ha ezt az ebédlőt egy tűzvész elpusztítaná: csak ki kellene tölteni mahagóni-lapokkal a megmaradt fém-vázat, hogy az eredeti berendezés ismét előálljon. A nagyobb darabokon tehát a fémanyag szabja meg a bútórész arcélét, körvonalait, ez határozza meg a tömeghatást, még pedig szigorú egyenes vonalban. Ám a székeken modern lendülés látszik: a fa itt mint könnyen idomítható anyag jelentkezik. A közönség itt találja meg a már említett ércel burkolt oszlopocskákat is.

Merő más ötletből indult ki szomszédja: Vas Béla, a ki egy ebédlőt és egy női hálószobát tervezett (az előbbinek asztalosmunkája Lindner Manó és fia, a kárpitosmunka Breuer Mór műve; az utóbbit Simay Lajos készítette, a kárpitosmunka

Groszman Ármintól való.) *Thék* ebédlője reprezentatív, asztala felett nem egy súlyos pohárköszöntő fog elhangzani. *Vasé* intimebb, családiasabb, bizonyos befelé érvényesülő gazdagságot feltételez. Itt is, mint a legtöbb kiállított bútoron, az egyenes vonal a döntő. Már itt találkozunk a nagy famezőkkel, a melyek oly döntő jellemvonást adnak majd a legtöbb kiállított intériurnek. A pohárszék és fiókos szekrény szigorúan zárkózott darabok, csak az előbbi mutatja egy sor négyzetes kristályüveg-ablakon át az edények legdíszesebbjeit. A zárkózott fatest itt egyetlen, organikus darab, a fasíkon főtt dombormű faragás vonul hosszú szalagban végig, vagy lezárja a keskenyebb tagokat: megannyi homlok a bútórész arculatán. Előnyére válik, hogy a dombormű nem válik el külön betétként a famezőktől, hanem szorosán egy darab vele, akár a galy, a melyet virágbokréta koronáz. A faragás motivuma a pávatoll szeme, szolidan s épen nem kirívóan előadva, ugyanabban a komoly és előkelő színben, mint a bútórész többi része. Azt is dicsérettel emeljük ki, hogy ez a nagy ornament-szalag nincs mereven, egyenes vonallal elhatárolva a famezőktől: belebelenyúl s ezzel még szerveesebben olvad össze vele. Az asztal, mint a legtöbb itt látható, ötlábú, azaz a teherbíró központi erős láb mellett van négy egyensúlytartó vékonyabb láb is. Formájában kecses a nagy álló óra. Ez úgy látszik kedvelt darabja most az intériurneknek: az óra fontossá lett s nem egyszerű falidísz többé, hanem feltűnő, igazi bútordarab. Time is money. A gondolat korszerű s alkalmat ad arra, hogy egy kecses kisebb bútordarab élénkítse a szobát sugár formájával. De vajjon célszerű-e az órát egyben fiókos szekrénynek is használni? Azok, a kiknek nemcsak az idő, de a hely is pénz, bizonyára igennel válaszolnak. De mit szól a jól temperált ingaóra ahhoz, hogy alsó fiókját folyton kihúzzák meg betologatják? Nem fog-e ijedtében megállani? Pláne, ha ilyen

A KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁS

karcsú lábakon méri az időt. Még néhány fiókos óra van a kiállításon. Jó volna kipróbálni, nem zavarja-e jártukat a fiók használata.

Vas Béla női hálószobája az első percen empire-gondolatokat költöget bennünk: feltűnően sovány babérfonat a díszítő elem. Ez már egykor körülövezte a nagy N-t Napóleon tapétáin, székein, szekrényeiben. Itt megnyúltabbá lett s oválissá változott. S lám, egyúttal döntő forma-motivummá is. A kivágások oválisak. Az ágyvégzördések is oválisak. A széktámla puha szövettel kibélelt ovális keret. Sőt az asztalka is ovális. Látnivaló, hogy minden ennek a formájában értelmében tervelődött. Nem oly szabad munka, mint az előbbi. A motivum ily gyakori ismétlés ellenére sem hat, mert nem eléggé frappáns. Jóval egyszerűbb motívum például *Undi* Mariskáé, az ő kis magyaros gyermekszobájában. Itt a tömzsi lóherelevél-formájú kivágás a maga egyszerűségében is kellemes, akárhány darabon ismétlődik. Mert itt új, azonfelül bizonyos darabokon ez a kivágás határozott szükségnek felel meg: a hordható holmin, a milyen egy zsámoly vagy pad. A gyermek egyenest ennél az ornamentumnál fogva viszi zsámolyát ide-oda. A praktikus elemből így lehet egyben díszítő elemet formálni. E kedves kis szobát különben ismertette e folyóirat, csak annyit teszünk még hozzá, hogy az asztalosmunkát *Morent* János és *Petrik* József, a függönyök himzését *Undi* S. Karla és Jolán, a párnákat *Kiss* Erzsike és *Undi* S. M., a lámpákat és vasalást *Ludvig* Ede, az üvegezést *Róth* Miksa készítette.

Undi Mariska népies motívumokat használt fel. Ettől a falutól nincs messze a város, még pedig nagynénéink városa, a melyet itt *Steinbach* Gábor biedermeier-stílusú szalonja képvisel. Csakugyan az ötvenes évek levegője ül e darabokon: a forradalmak lezajlottak s polgári méltósággal, halkán folyik itt a beszélgetés a jó nagyhercegről, a ki megadta a gon-

dolatszabadságot. Semmi nyakas egyenesség a bútorokon: az asztal kerek, a székek vonalai hajlongnak. Halk violaszín a szövet is. Szerényen díszít néhány antik aranyozású fém-füzérke egy-egy tagot. Csak a levendula-illat hiányzik. Mi kissé kulturhistóriai hangulatba jutunk. Ez más világ, mint a mienk.

Azután csupa modern ember jön; az a vékony installációs fal, a mely *Steinbach* szobáját *Bodor* és *Tóthétól* elválasztja, legalább ötven esztendő jelenti.

Bodor Aladár terve, kivált a nagyobb darabokon, a mai polgár bútort adja. Szilfa-anyaga *Tóth* István szép megmunkálásában a polgári egyszerűséget, izlést és kényelmet szolgálja. Csupa egyenes vonal, még díszében is. A szekrény ajtó-tábláit úgy élénkíti, hogy megmélyíti a felületet, meghagyván egy-egy háromszögletet. Ez függélyesen levonuló egyenes nyelet kap, a mi által valamelyes geometriai virág származik. Jó díszítő motívum e merően egyenes tagokon. A szekrény, ágy és éjjeliszekrény felső végződése itt sem párkány: a szegletlécek kissé kiállanak s kettőt-kettőt egy-egy gyengén lendülő vonal köt össze. A szekrényeken és ágyon kellemesen hat ez a végződés: az éjjeli szekrényről talán lefűrészeli a praktikus használat. Azonban a szigorú és kiválóan jó arányú bútordarabok mindenképen nobilitást árulnak el. Jól illeszkedik ehhez az izléses egyszerűséghez még egy oly apróság is, mint a milyen például a nem fémből, hanem sötétebb fából négyszegletesre metszett kulcspajzs. A mahagóni-holmi is derék munka: a fali polc szerény eleganciát mutat, a székek pedig céltudatos formákat.

Nagyon különböző izlésű két szoba következik, pedig mind a kettő *Simay* Lajos terve és munkája. Az egyik hálószoba, citromfából, majaqua és mahagóni berakással. A koncepciót különösen a szekrény jellemzi: nemes fából készült, magasságában fölállított láda, a melynek minden éle kerekre van tompítva. Mind-

járt megjegyezzük, hogy ez a tagolatlan tömegben való tervezés más szobákban is látható, kivált szekrényeken: úgy látszik, hogy megszerették. Hogy mennyire kerülük a tagolást, onnan is kitetszik, hogy e szekrény egész felületén sehol egy mélyedés, egy párkány, egy lécs sem található. Sima és sikos véges végig. Még ott sincs semmi ornamentum vagy tag, a hol az ajtószárnyak összeérnek. Egyetlen dísz e darabnak a fa természetes szépségein kívül (a melyet fokozni tudott a jó megmunkálás) egy széles vízszintes intarzia-szalag, a mely a szekrény felső kétharmada-magasságán díszíti övszerűen, díszkrét csínnal. Megszoktuk, hogy az ornamentum oly helyekre kívánkozik, a hol valamely jelentékenyen funkcionáló tagra figyelmezteti a szemet. Itt például azt várhatná valaki, hogy a két ajtószárny összeérését jellemzi a terelő ezzel a becses majaquával. De a szerző mást gondolt s ékítményes abronccsal fogja körül a szekrényt, mintha védené az ajtókat a nyitogatók ellen. Viszont a mahagóni-ebédlőnél egészen más szempontból indult ki. E szobában mindenütt csak ott van dísz, a hol a bútor valamely fontos funkciója folyik. Megdíszíti például a kulcspajzsot, (amely előbbi tervéről egészen hiányzik), mert tudja, hogy a szekrény fontos kelléke a zárhatóság. S az is, hogy az ember hamarosan megtalálja a kulcs helyét. Hasonló dísz kapott a pánt is, a melyen a szekrényajtó ki- s befordul, a mi szintén lényeges. A dísz tehát mindenütt ujjal mutat a punctum saliens-re.

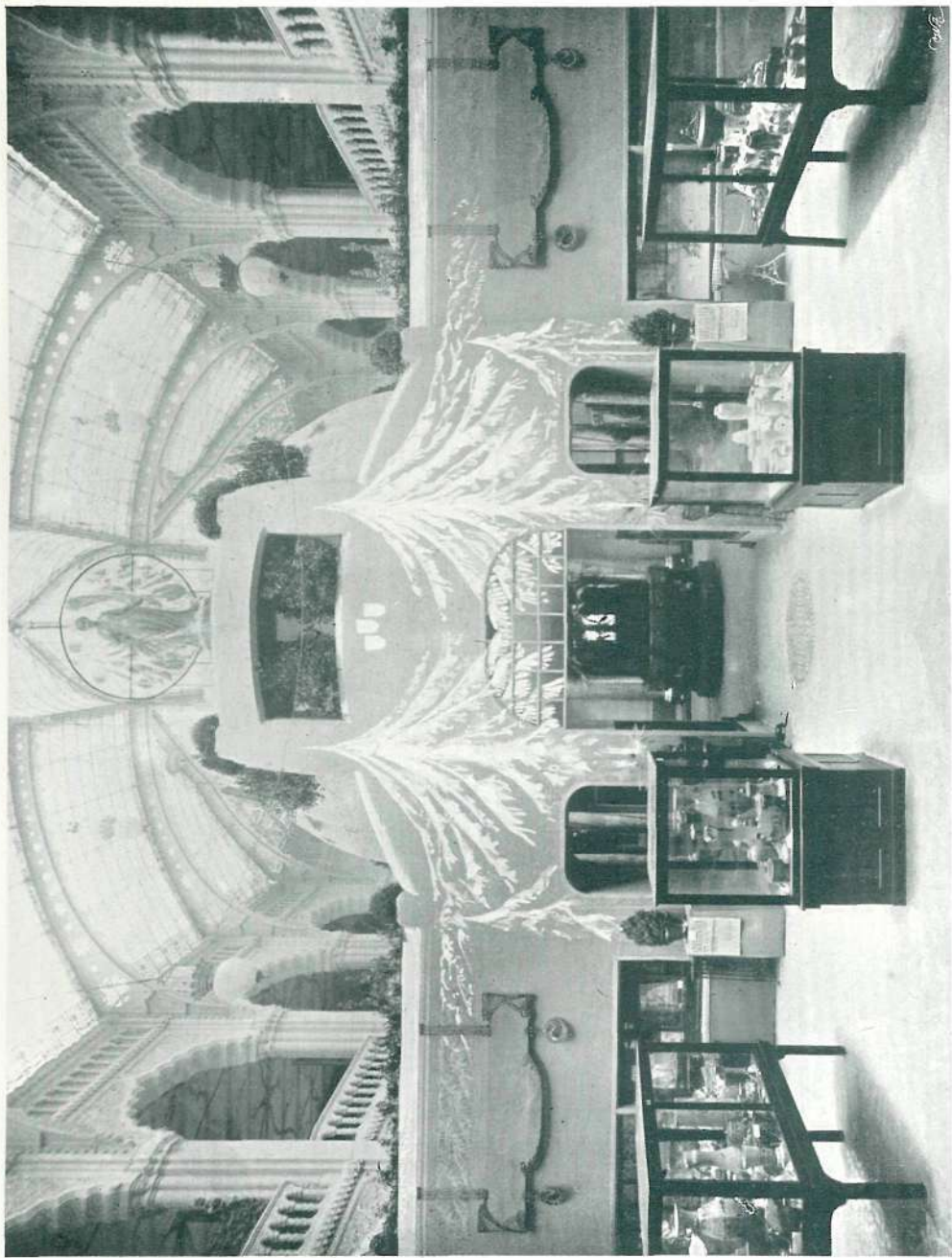
Simay e művén legfeltűnőbb az ércnek a fával való összeházasítása. Összes ebédlő-bútorai érclapon nyugosznak. A székláb érc-talpat és érc-harisnyát kapott. Az (itt is ötlábú) asztal érc-trotoirt. A pohárszék végig ércszalagon áll. Mi lehet az oka ennek az ötletnek? Azt hiszem, hogy ezt is a fönt emlegetett fa-kultuszból lehet kimagyarázni. A meszter, a ki nagyon megszerette szép fáját, övni is igyekszik azt. Ércpáncéllal fedezi

azokon a helyeken, a hol a prózai s nem mindig makulátlan cipő érheti. Lesznek, a kik ezt túlzásnak veszik. De ha a fa kultusza az igazi ok, úgy nagyon tiszteltreméltó maga az intenció.

A sorozatot kiegészíti egy derült vendégszoba, amelyet *Árkay* Aladár tervezett; a tervet *Morent* János ültette át fába. Olcsó fenyő-szoba, de minden íziben céltudatos. Megvan benne a vendégszoba átmeneti jellege. Barátságos és fényűzés nélküli: a gazda nem akar itt magának reklamot csapni. Csak a gyakorlati szükségességekre szorítkozik s ennél fogva megengedheti magának azt, hogy az asztal és íróasztal egy darabbá olvadjon s az ágyból mindjárt kinőhet egy pad is. A puha fenyőfa természetéhez híven koncipiálta *Árkay* a díszet is, a mely itt természetesen nem lehetett sem faragás, sem intarzia, sem lécs-applikáció (a mi mind ellenkezik a puhafával), hanem lett kivágás. A deszkát izlésesen és élénken törí át a kivágott forma, a mely viszont ismét hű a maga puha anyagához, azaz nem aprólékos, hanem nagy foltot ad. A fakedvelő örömet méltányolja az ilyen cél- és anyagtudatos tervelést. *Árkay* tervrajzai és iparművészeti rajz-ötletei is izlésesek s kivített érdemelnek.

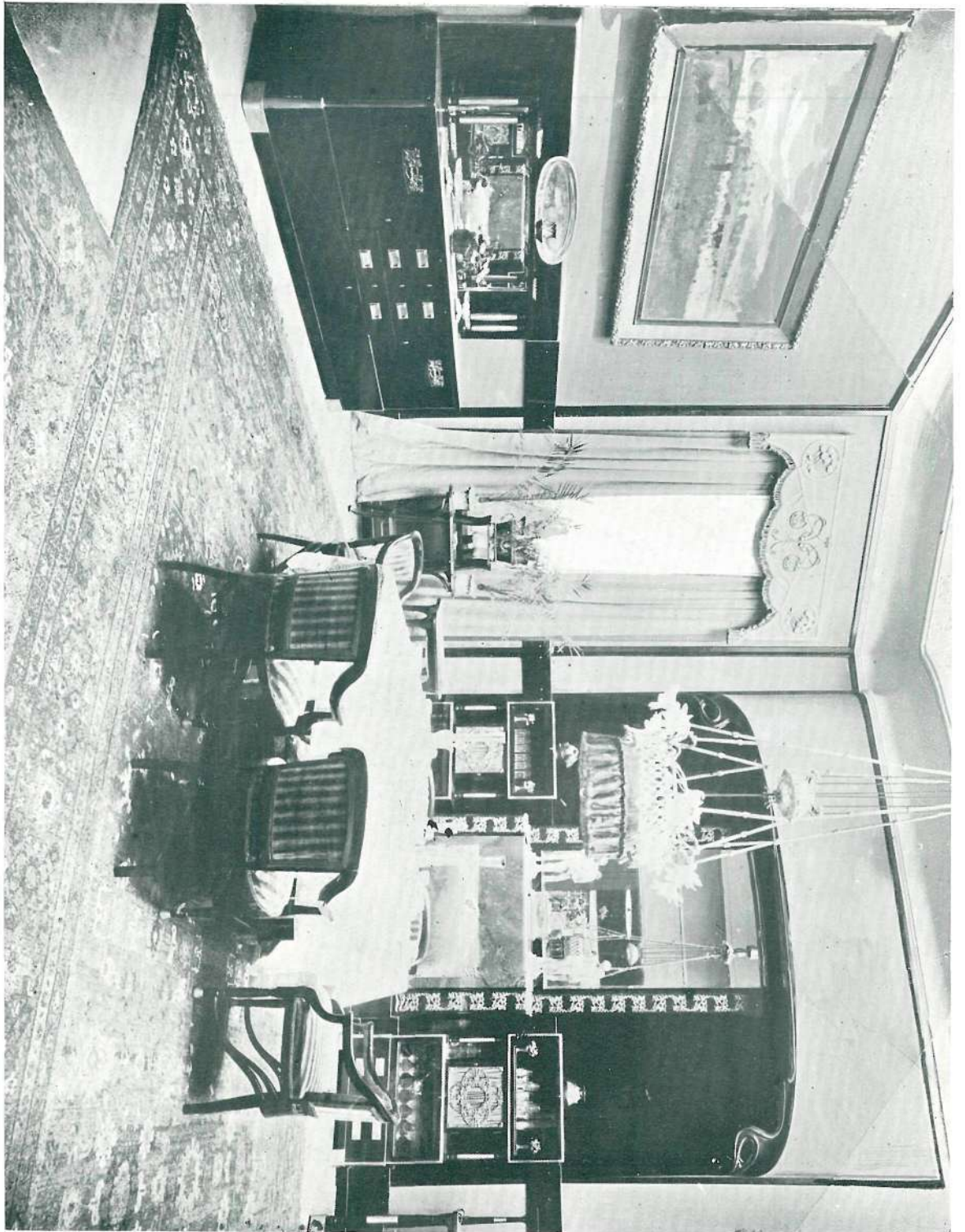
Schmidt Miksa intérierjében is van példa az ilyesmire. A szekrényre gondolunk, a melynek szilárd fájába ezüstös érc-interzia feküdt. Nagyon díszkréten és vékony vonalban, mint a hogy e néhány bútort egyáltalán a visszatartott hangú díszkréció jellemzi, kezdve a pongyola szék-áthuzattól el egész a határozott és csak a legszükségesebb tagokra szorítókozó kandallóig. Az érc-interzia vonalvezetése kiválóan érdekes: szép ivekben lendülnek e vékony szálak, felettük érc-pityke élénkíti a mezőt. A nyolclábú asztalt itt is ércabroncs fogja körül, a lábak is érc talpon állnak.

Eddig csupa olyan műtárgyról szóltunk, a melyeken a szigoruan egyenes vagy a modern entázissal lendülő ív-vonal zárja körül a formákat s adja meg a dekoráció

A KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁS
UDVARA.

DISZÍTÉSÉT TERVEZTE
MARÓTHI R. GEZA.

EBEDLO.

THEK ENDRE GYARABOL.

EBÉDLŐ.

TERVEZTE
VAS BÉLA.

KÉSZÍTETTE
LINDNER MANÓ.

LEÁNYSZOBA.

TERVEZTE VAS BÉLA.
KÉSZÍTETTE SIMAY LAJOS.

LEÁNYSZOBA.

TERVEZTE VAS BÉLA.
KÉSZÍTETTE SIMAY LAJOS.

VENDÉGSZOBA.

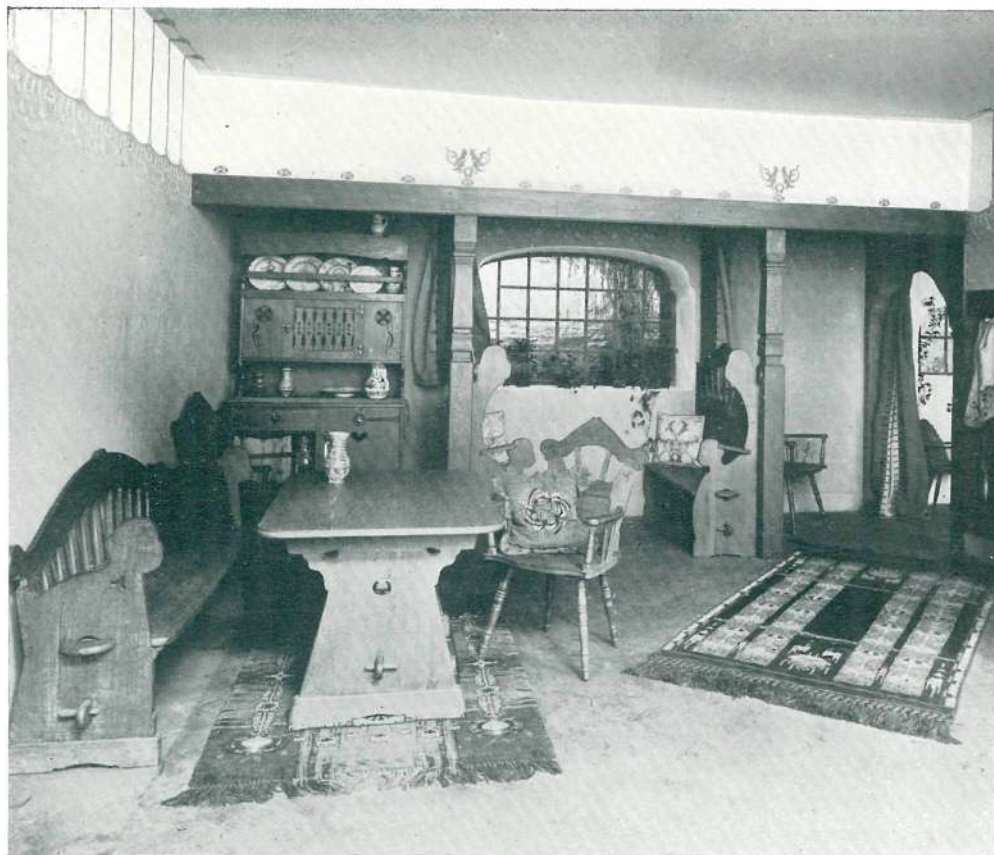
TERVEZTE
ÁRKAI ALDÁR.

KÉSZÍTETTE
MORENT JÁNOS.

EBÉDLŐ.

TERVEZTE ÉS KÉSZÍTETTE
MÓCSAY JÓZSEF.

EBÉDLŐ.

TERVEZTE VIGAND EDE
ÉS NAGY SÁNDOR.

KÉSZÍTETTE MÓCSAY JÓZSEF.

HÁLÓSZOBA.

TERVEZTE MENYHÉRT MIKLÓS.

KÉSZÍTETTE THURNHERR GYULA.

A KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁS

stílusát. A szomszédban más elvekre is találunk példát. Itt van ugyanis egy ebédlő, amelyeket Nemes Ödön tervezett s Kántor Tamás készített. Már a bútorok főtagjain, a pohárszék alaprajzán megérezik a különbség: a vonalak itt hajlékonyak az új-barokk reminiscenciák értelmében. S faragott az asztalláb alsó végződése. Igaz, hogy e faragás diszkrét, még stilizált s csak azt jelzi nagyon helyesen, hogy az asztalláb súlyt tart: lent tehát kissé megterpeszkedik. Ez igen szemléltetőn van fában elmondva. A veret azonban még tovább megy, még pedig nem is egy, hanem több lépéssel. A veret ércből való virág, a mely nemcsak a pohárszékre, hanem az asztalra is került. Ez a naturalista elem merőn elütt a többi bútor modernségétől. De ki kell emelnünk a nemes szagúna-fa szép megmunkálását, a melynek intarzia-műve citrom- és rózsafából való.

Pálinkás Béla leányszobát tervelt, *Hajts* Jakab munkájában került ide. Anyaga zöldeskékre pácolt jávorfa. Maga az anyag is emlékezetünkbe idézi Tompa leányos virágregéit, de túlesünk ezen az irodalmi benyomáson, a mely itt csak a mellékzöngye szerepét játssza. A fő, hogy a formák arányaiban is van némi feminin elem. Minden bútor felső végződése egy-egy sima, meglapult háromszögletes orom. Minden egyébben az egyszerűség a jelző. Csak a szekrényekre jutott bő tagozás és kellő disz. Alsó része zárt és testesebb, felső felének kisebb arányú az alaprajza, úgy, hogy magától kínálkozik egy kirakosgató polc, a mely felett két karcsú oszlop tartja a széles tetőt. Ezt a darabot nagy szeretettel tagolta a szerző s jó üvegmozaikkal ékesítette. Talán azért, mert a leányszobában épen e kis szekrény a legjelentőségesebb: ez fogja magába rejteni a legrózsaszínűbb titkokat.

Most öt szoba következik, valamennyi egyazon szerző műve: *Menyhért* Miklósié, a ki elismerésre méltó buzgalommal törekedett mindenütt új formákra s azon volt, hogy e szoba-sorozat ne legyen egy-

hanguvá. *Rozolovszky* Ágoston, *Radócz* János, *Janusek* Béla, *Thurnherr* Gyula, *Füredi* Bertalan és *Tsa* voltak az asztalosai s valamennyien jó munkát végeztek.

Legtöbb munkáján elsősorban a szerkezeti motívumok érdekelnek minket. Egyik ebédlőjén, a mely eredeti színében meghagyott válogatott cseresznyefából készült, két világosan megkülönböztetett szerkezeti elem egyesül: a nagy derékszögű fatábla és a kerek rúd. Az előbbi adja a bútor testét, az utóbbi a tartó elemet képviseli. E tartók felül-alul megvannak vasalva. A szerző súlyt helyez rájuk, mert még a vastag asztallábak mellé is állít belőlük egyet-egyet. Olyan bútor darabok állanak így elő, a melyeken a főhangsúly a függélyes vonalra esik. Ezért a sok tartó, ezért a függélyes vonalak egyenessége. A székeken viszont a támla vízszintes vonalai, a melyek semmi súlyt sem hordanak, enyhén lendülnek. Minden egyéb csupa szigorú egyenesség. Semmi faragás. Az intarzia is csupa nyil-egyenes vonal fonadéka, tisztára geometrikus s emlékeztet egyikére ama motívumoknak, a melyek a gyékényfonóknak önkényt kínálkoznak.

Az uri dolgozószoba eredeti színében meghagyott, diófából készült, paliszanderberakással. Komoly és mérsékelt tömegű munka. Konstruktív-elemei a fatábla és a lécz. De a fatábla e széles szekrényeken egyhanguvá válnék, ezért díszhez jut: minden szerves tag, például az ajtószárny, a fiók, derékszögű mélyített mezőt kap s ebben helyezkedik el a szigoruan egyenes vonalú, geometrikus intarzia, az előbb említettnek közeli atyafia. Így élénkülnek meg a nagyobb tömegű szekrények s érdekes, hogy ez az elv némi változott kiadásban érvényesül a könnyebb, kisebb tömegű darabokon is, például az asztalkán és a székeken. A mi amazokon egyenesvonalú, lécz-szerű, geometrikus intarzia volt, az ime e kis darabokon összekötő s egyben díszítő léccé fejlődik. Kissé túlozva azt mondhatnók, hogy tehát az intarzia itt a levegőbe van beleágyalva,

a mi nem kifogás, mert tag-összekötő szerepet is kapott s ennél fogva életképes.

Szigorú egyenesség jellemzi ezt a szobát is. Faragás sehol sincs. A bőr jól megtalálta a helyét a székeken.

Másik ebédlőjén, a mely szürkére pácolt és fényezett tölgyfából készült, ismét szerep jut a rúdnak, a mely itt kecses oszloppá fejlődött. Kiválóan izléses az apróka oszlopfaj, a mely, miután itt csak könnyű egyiptomi párkányt tart, inkább csak ruhája, semmint feje az oszlopnak. Sötétebb fából készült s nagyon izléses a kivágása. Ez a vékony oszlop, mint mondtuk, a homorú párkányt tartja, az asztalon azonban csak díszítő szerep jut neki. Afféle pót-láb, mert az asztaltáblát igazában két balusztrádszerűen áttört deszka tartja. Az álló óra itt is fiókos, a széklábak is ércborítékot kaptak. A föl-felé keskenyedő magas széktámla talán nem nyújt annyit, mint a mekkorát az emberiség nagyobb fele kíván.

Mondottuk, hogy e szoba pohárszékén az oszlopok egyiptomi metszésű párkányt tartanak. Ezt a formát *Menyhért* erőteljes hangsúlylyal, de nem párkány-rendelteséssel átvitte egyik hálósobájának bútoraira is. A hálósoba, a melyről szólunk, fényezett cseresznyefából készült, mahagóni és paliszander berakással. A szekrényeken a párkány nem a homlokzatot díszíti, hanem magasra kiemelkedve, az oldalfalakat zárja le. Az a látszata, mintha a szekrényre állítandó tárgyakat óvna a lehullástól. Egy sajátos forma ismétlődik az összes bútorokon, a melynek organikus jelentőségét nem tudtuk kimagyarázni. Az ágy, a szekrények, az összes darabok két függőleges szélén hosszú keskeny lécz áll, a mely csak a bútorost legfelső s legalsó végén forr össze a bútorral. Olyasmi — fa-stílusba átültetve — mint a régi római urnák hosszú, magas fülei. Az első percben azt hinnők, hogy a tárgyak hordhatóságát akarják e lécek mutatni, de ez a magyarázat nem elégít ki. *Menyhért* másik hálósobája zöldeszürke színre pácolt jávorfa. Itt már

faragást is látunk: a szekrény felső végződéseit jelöli meg ez, a nélkül, hogy nagyon előtérbe tolazkodnék. Motivuma a hosszan megnyújtott szív. A bútortagokat nagy, sima lapok fődik, sima betéttel, a csekély fényezésen át jól érvényesül az anyag.

A legtöbb faragás egy női szalón néhány bútorarabján van, a melyeket *Barta Artúr* tervezett. Cseresznyefából készítette a tervező, a faragványok *Neumann Ferenc* művei.

A legtöbb eddig felsorolt bútor az új idők értelmében készült s nem szedte formáit a műtörténet temetőjéből. Tanuskodik a tervelők anyagszerű és céltudatos fejlődéséről és a kivitellel megbízotaknak derekasságáról. Van azonban a kiállításban néhány intérier, a melyek ezeken a jellemvonásokon kívül még érdekes kapcsolatot is mutatnak a magyar népies művészkedéssel. E három szobát, a melyekre célzunk, *Vigand Ede* tervezte, a kézimunkákat *Nagy Sándor*. Pácolt tölgyfából való mind a három szoba. A népies zamat nem jelentkezik egyformán mindegyikben. Mert a hálósoba, a melynek asztalosmunkáját *Mocsai József*, kárpitosmunkáját *Szánkovszky & Peterka* készítette, még kívül áll a népies művészkedés befolyásán. Itt *Vigand* ismert és sokszor dicsért deszka-stílusával találkozunk, a mely ornamentum nélkül való s csak az egyenes vonalat ismeri. Két oly jellemvonás, a mely soha semmi népies stílusban nem található. Az ornamentumot egyenes vonalú, négyzetes kivágások helyettesítik, a nagy lapokat a megfelelő, szintén négyszögletes mélyítések élénkítik. S újra találkozunk *Vigand* friss fogásaival. Ilyen a szekrényvel egybekomponált óra. Ilyen a két ágy, a mely egymás mellé kéredzkezik, mert egymáshoz tolva lejtős végződésük háromszöget ír a falra. Az egyszerűség itt a jelszó, az anyag nagy síkokon mutatja sajátosságait. Kedves, derült szoba.

Egészen más jellegű az ebédlő és a

A KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁS

gyermekszoba. Már a két intérierieur egymásba kapcsolása nagy házias, családi érzékre mutat. Nemcsak ajtó köti össze ezeket, hanem egy általkukkantó is, ablaknyílás, a melyen át a szülők mindig szemmel tarthatják az apróság ügyeit. Ezzel a családi gondolattal jól összeillik a két szoba magyaros, vidékies zamata. Három elemben érvényesül itt a népies művészet: a kópjafának tartó oszlopul való felhasználásában, a fakötésben és a kivágásban. A kópjafa egyike a legmagyarabb dolgoknak, változatos formáit e lapok hasábjain többször láthatta az olvasó. De nemcsak magyar, hanem a maga nemében tökéletes művészetet mutat. Minden formája a fának késsel való megmunkálásból ered, és csupán oly változatokban, a melyek tökéletesen elérhetők a legegyszerűbb faragószerszámmal. E mellett a leggazdagabb fantáziának is kellő teret adnak. Ily kópjafákat állított *Vigand* a mennyezet támasztékául a padjai fölé. E padokon, valamint az asztalon s pohárszéken a fakötés egyszerű, népies formáival találkozunk. A léceket általhúzzák a deszkán s csapot vernek a végébe. Világosabban nem is lehetne a kötés konstrukciójáról beszélni. Végre pedig a bútorok felső végződése, például a pad támlája, karfája, a pohárszék oldalvédje derült vonalú kivágást, silhouettet mutat. Ennek a kivágásnak vonala kiválóan figyelemreméltó és zamatos. Hogy az élek mindenütt tompítottak, az bizonyos masszivitást ad mind e daraboknak, a melyek a legnagyobb mértékben lekötik a figyelmünket.

Két kis kakas összeveszett — a népdal-sorból íme ornamentum lett itt. Bár népünk nem ismeri a kakasviadal teátrumát: a kakas mégis kedvelt alakja a falunak. Itt végigszalad a figurája minden ornamentális részen. A két kis kakas ott veszekszik a falon (*Kurbel* József festésében), ott ágaskodik a rézvereteken (*Ludvig* Ede munkája), sőt még egynémely hímzett párnán is hancúroz. E hímzésekre, illetve kivarrásra

különösen felhívjuk a figyelmet: *Nagy* Sándor tervezte, *Nagy* Sándorné készítette. Nemcsak a kakas-motivum éled itt fel a színes pamutban, hanem egyéb, geometrikus formák is ritka szép díszszé alakultak a függönyökön. Egy hosszú sáv, a melyet tömérdek apró sávocska rovátkol, ki- s betolva: végtelenül egyszerű, de ép oly finom mintát ad. Ez szemenszedett munka. Mindezeket ismételtetjük a szomszéd gyermekszoba darabjairól is, a hol a téma maga még nagyobb teret adott a fantázia naiv formajátszódásainak. Az asztalosmunkát itt is, ott is derekasan végezte *Mocsai* József.

Ugyancsak *Mocsaitól* való egy ebédlő, a mely a finom megmunkálás minden erényét mutatja. A tompított szélű, nagy négyszögletes formákat kevés intarzia élénkíti. A terveket is *Mocsai* készítette. E helyen akarunk megemlékezni *Krausz* Károly és József jó fonott butorairól, a melyek közt nem egy kellemes s új formát láttunk.

Következik mindaz, a mi e szép szobákban elhelyezhető: a házi holmi sokféle darabja.

Így a szőnyeg, a melynek alakításában *Kriesch* Aladár eredeti és fejlett művészetet mutat. Egyik darabja kiváló dísz a „Mintalapok“-nak is. A jó szőnyeg minden szépsége bizonyos magyaros ízzel egyesül itt. A kivétel *Kovalszky* Sarolta művészetét dicséri, a kinek egyik eredeti faliszőnyege szintén figyelemre méltó. Meg lehetünk elégedve a *pozsonyi szövőiskola* és *Kármán* M. készítményeivel is. A torontáli szöttesek közt van néhány egyszerű, de stílusos darab, így azok a kéziszővésű storeok, a melyek halványzöld rovátkadíszt mutatnak, ezen a szövés változatos textúrája is kellemes. Tervezte és készítette *Grünbaum* Arnold és *Frigyes*. E cég régibb és újabb torontáli kézi-hímzésből készít zsinóros és fémkengyeles réticule-öket és így a háziipart a divat fejleményeihez sikerült alkalmaznia. Hímzéseket és varrottasokat állított ki a *máramarosi szövő- és hímző-*

tanfolyam, a mely Faragó Ödön terveit dolgozta ki, aztán Sebestyén Artúrné, Pucher Margit, Kele-Kastenhofer Vilma, Balskovics Irén és Margit, Kriszt Józsa, dr Katona Béláné, Körössy Györgyné, Czamra Róbert, Gyarmathy Zsigáné. Tehát túlnyomó részben hölgyek, a kik ősi kedvteléssel üzik ezt a gyengéd technikát. Jól van így s kívánjuk, hogy jó, eredeti, zamatos mintákkal végre megüzenjék a hadat annak a sok banális és lelketlen hímző-mintának, a melyeket a külföldi divatlapok oly kellemetlen bökésűséggel juttatnak a magyar nők munkasztalára is. Ideje volna e külföldi és rossz mintáknak ajtót mutatni. A hímzés és kivarrás ősi magyar technika, sőt újabb kutatások szerint bizonyos öltésformák egyenest jellemzik a finn-ugor ethnoszt. Kiváló szolgálatot tesznek a szép ügynek azok a hölgyek, a kik e technikát művészi magaslaton tartják, a mihez elsősorban jól kell ismerni a megmunkálás minden fogását és minden kínálkozó lehetőséget, de egyben az anyaghoz híven kell tervelni is. Általában véve azokat a darabokat tartjuk itt a legsikerültebbeknek, a melyek geometriai formákat adnak elő.

Szövegről levén szó, szemünkbe ötlenek Mirkovszky Gézáné bársonyégezései, tarsolyok, párnák, asztaldíszek, a melyeken megállapítható, hogy a technikájuk tisztul, egyenletesebbé válik, a mi e kockázatos eljárásnál nem könnyen elérhető eredmény. A tömött, népies motívumból alakított ornamentika jól egybecsendül magának a kivitelnek módjával.

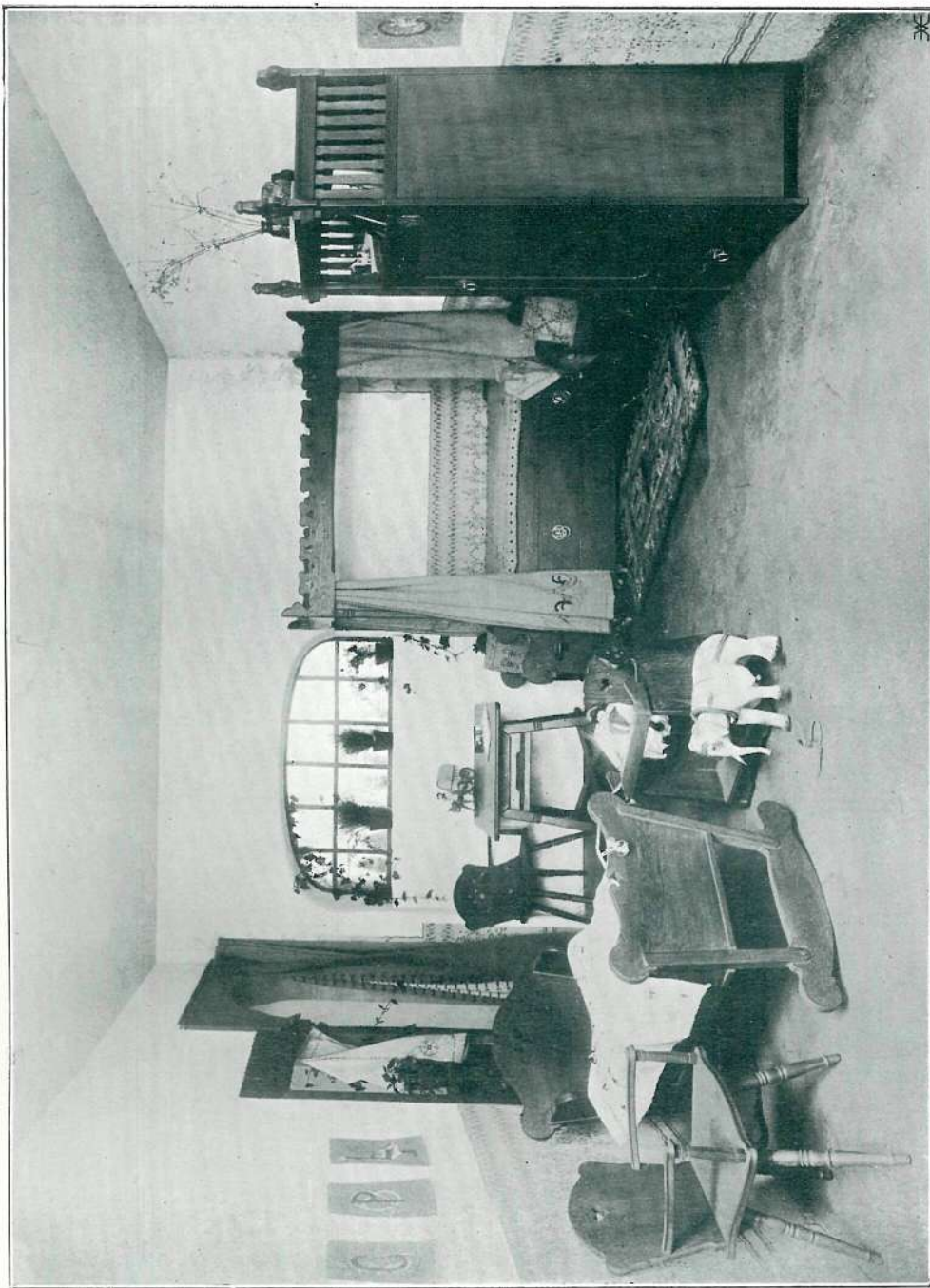
Modern ruhadíszmintákat állított ki Fantl Mariska. Ha tekintetbe vesszük, hogy ily holmiért mily rengeteg pénzt juttatunk a külföld gyárainak, örülnünk kell, hogy itthon is megpróbálkozik ezzel a munkával valaki, még pedig önállóan. A formák, a melyek természetüknél fogva mindig számolnak az ép uralkodó divattal, tetszetősek.

A selyemfestés körébe tartozik Nagy Lázár zászlaja, a melyet saját terve

nyomán maga készített. Egy másik zászló tervét Maróthi R. Géza rajzolta, készítette Konderth Mária.

Többféle bőrmunka került kiállításra, köztük egészen nagy darabok is. Több jó tervezőnk van immár, a kik jól ismerik a bőr természetét s ahhoz alakítják formáikat. A metszett bőrnél általában helyén való figyelmeztetés, hogy a metszés vonala ne legyen túlságosan kaligrafikus jellegű, azaz óvatosan, rigorózuson kimért, mintha mechanikus módon készülne. A bőrmetszésnek, mint technikának, eredeti zamata éppen abban rejlik, hogy a metszett vonalon megérezzék a kéz szabad gesztusa, az érzéssel való húzás. Belmonte metszései, a melyek Nagy Sándor tervei nyomán készültek, szép példában illusztrálják ezt a rövidre fogott megjegyzést. A tervek is bőrre termettek s úgy vonalukban, mint színükben kiválók. A legnagyobb bőrmunkát, egy ellenzőt, két díszkrét színezésű domborított díszítéssel ellátott karoszeket s egy egész sorozat képkeretet, levélpapirtartót, mappát s tárcát Fischhof Jenő jeles iparművészünk küldte. A legkisebbek nyilván Kanitz C. és fiai gyárainak apróka bőrnaptárai. Jó bőrmunkatervet készített Lakatos Artúr, ezeket szakszerűen dolgozta fel Tull Viktor. Az égetett bőr, a mint Ihrig Sarolta bemutatja, ebben az előadásban még nem kiforrt technika. Bőrből való könyvtáblát, jegyzőtömböket küldött Valuska János, több munkán feltűnt Kner Vilmos jó és díszkrét aranyozása. Egy égetéssel díszített darabot tervezett és készített Blaskovich Irén.

A papírnemű díszítése terén nem tagadható el a haladás. Ennek a cikknek kereskedelmi értéke éppen finom díszében rejlik és sokáig ez biztosította piacunkat a külföldi árúnak. De úgy látszik, hogy a magyar gyárosok sikerrel felveszik immár a versenyt, papírdobozai kielégítik a kényes ízlésű közönséget is, a levélpapír helyes díszítésére is van már sok jó példa. Ily munkákat állí-

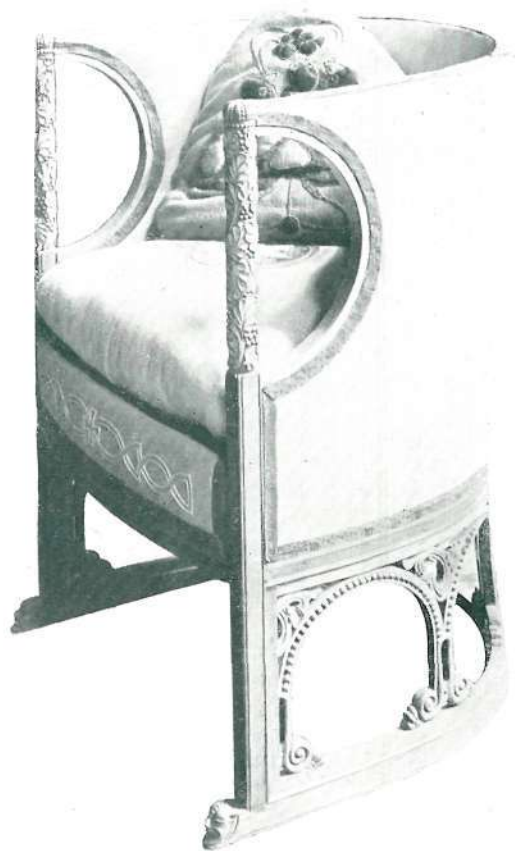
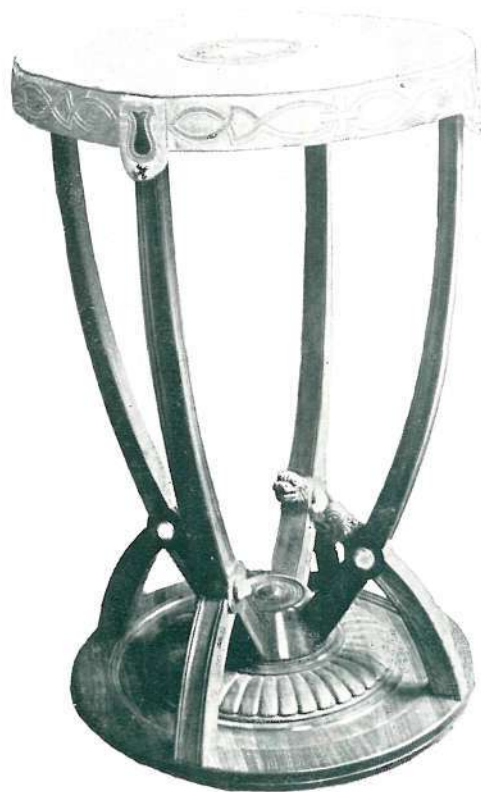
GYERMEKSZOBA.

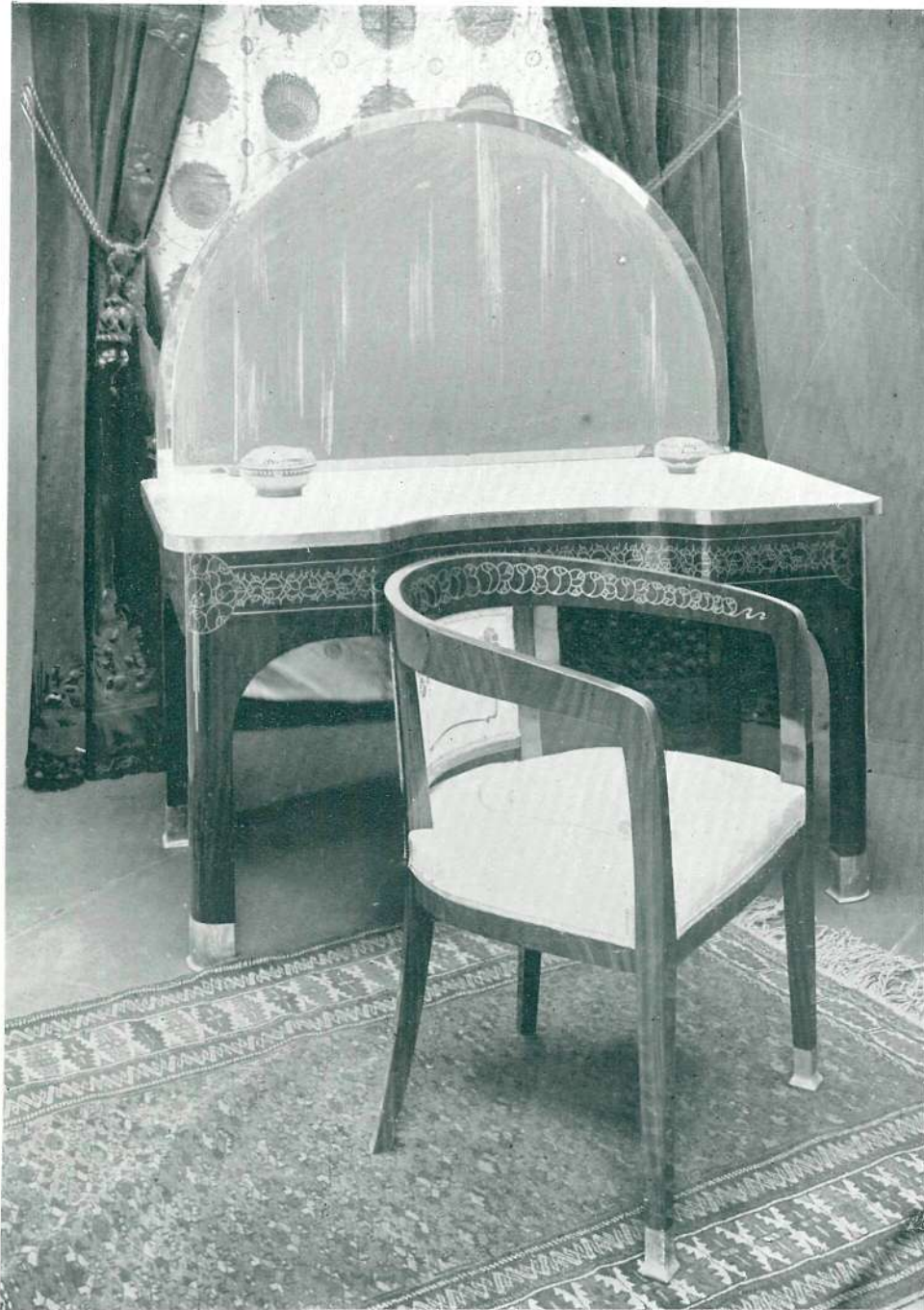
TBRVEZTE VIGAND EDE
ES NAGY SANDOR.

AZ ASZTALOS MUNKÁT KÉSZÍTETTE
MOCSAY JOZSEF.

SZALONASZTALKA
ÉS SZALONSZÉKEK.
TERVEZTE ÉS KÉSZÍTETTE
BARTA ARTHUR.

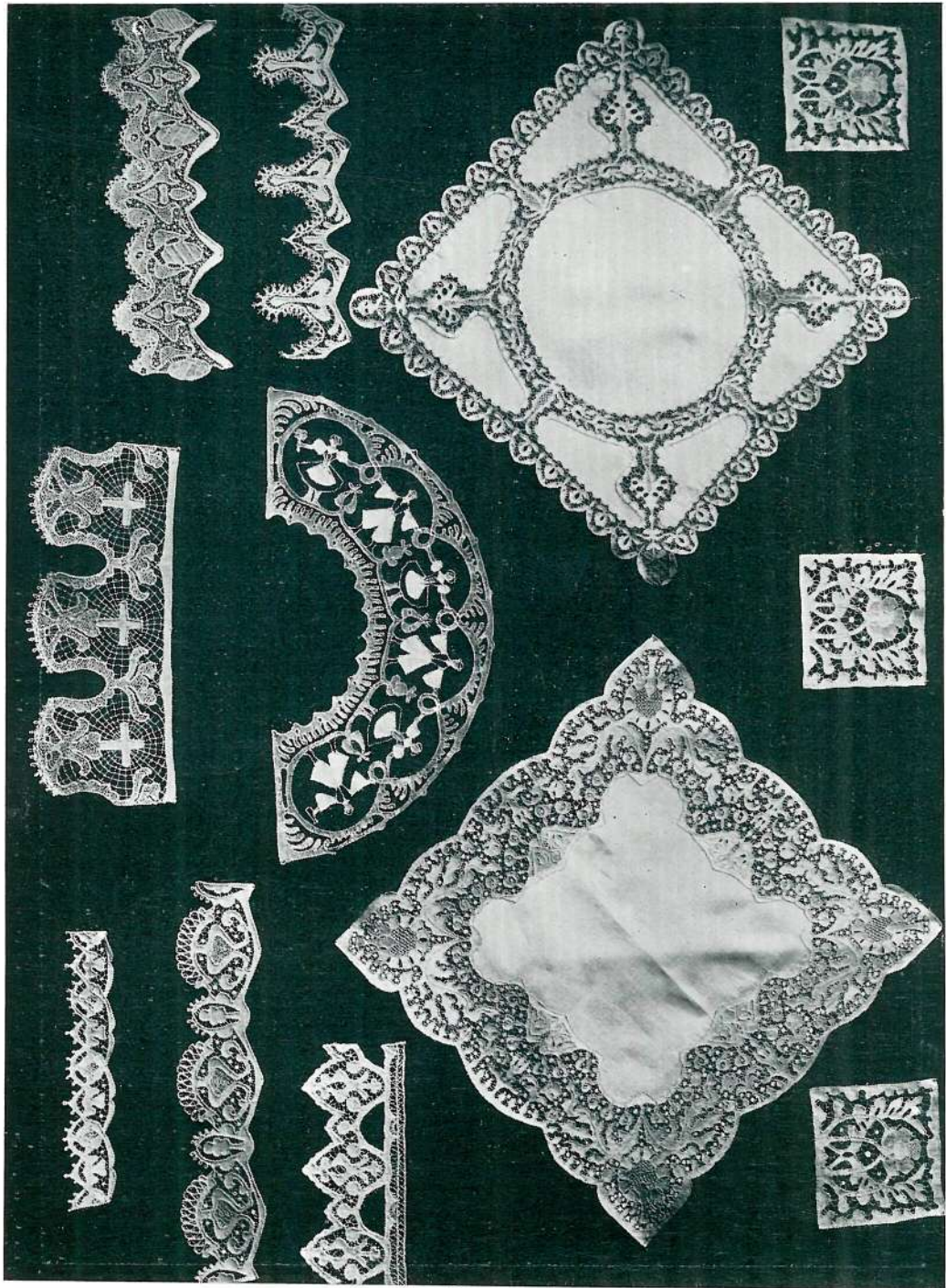
NŐI PIPEREASZTAL
ÉS SZÉK.

TERVEZTE ÉS KÉSZÍTETTE
SIMAY LAJOS.

3*

HALASI CSIPKEK.

KESZÜLTEK A DEKANI-FELE CSIPKEVÁRRO MŰHELYBEN HALASON.

A KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁS

tottak ki *Rigler* József Ede és *Kanitz* C. és fiai gyárai.

Ebben az évben a kerámia nem hozott annyi meglepetést mint annakelőtte. Számra nézve is szerényen jelent meg. Még közönségünk új kedvencei, a kedves, naiv mázascserépek is csak félve rukkoltak be. A kerámia e mezei virágai, a melyek egy csöpp természetadta illatot hoznak szobánkba s nyáron vadvirággal teljesen oly jól festenek, ezáltal nem voltak a legformásabbak. Elismeréssel honoráljuk a tervezők forma-keresését, s tudjuk, hogy az ily kísérletezés nem sikerülhet mindig holt biztonsággal. Nézetünk szerint a díszben sokszor túlteng a naturalista elem. Nagyon is természet-híven formálják azt, a minek itt csak agyagnyelven elmondott egyszerű vonal-dísznek volna szabad lennie. A pikkeliek és virágok hű utánzása nem lehet a szimpla cserépagyag számára való feladat. Itt falusias, naiv hangon kellene a tervezőnek díszítenie.

Ilyen cserépmunkát küldött az *ungvári szakiskola* és *Steig* Flórián, a kinek számára *Ács* (Auerbach) Lipót készítette a terveket.

A majolika három szekrényben vonult meg. A *Zsolnay-gyár* ismét új technikába kapott s ezt gyorsan érdekessé fejlesztette. Új zománcos mázzal vonja be edényeit, a mely a sugaras kristályformák ezreit mutatja. Színes jégvirágok, a melyek a tűzben ráögződnek az edény testére és sajátos életet adnak neki. A vegybomlás véletlenei, de ha az ember a véletlent oly ügyesen kormányozza, mint a hogy itt látjuk, úgy csakugyan nyereség az új technika. E kerámiai jégvirágok változó színűek, nagyon szépek a halványszürkés-kékek. Olyikban a temérdek kristályocská ösi, fantasztikus tájképpé áll össze.

Tóvárosi Fischer Emil gyára is új technikát honosított meg: máz alatt való festést, a melynek tüzetes művelése ajánlható. Csak a tervelőnek kell majd bensőbb munkaviszonyba lépni a készí-

tővel. Mert bármily értékes is a gyárnak ez az újítása: művészeti szempontból akkor válik termékenyvé, ha a dísznek terve szorosán alkalmazkodik a máz alatt való festés technikájához és a kerámiai díszítés benső természetéhez. A tervelőnek például ügyelnie kell arra, hogy nagy, egyenletes színfoltok ne jussanak az edényre. Ha oda terveli a makulátlan kék égboltot, a melynek jellemvonása az egyenletes tiszta átlátszó-ság, úgy lehetetlent kíván a munkástól, mert az az ég mindig tele lesz oda nem való foltokkal. Egyáltalán jól tennék a tervelők, ha nem szánnának vázákra, díszedényekre olyan képeket, a melyek tulajdonképen képkeretbe valók.

Egy szorgalmas kiállító, *Sovánka* István, nem kis érdekű üvegmunkákat küldött Zay-Ugrócról. Ezek az üvegedények több rétegből állanak, mindegyik más-más színű. Maratással aztán el lehet távolítani hol az egyik, hol a másik színes réteget, mi által az a fölület más színt mutat, mint a többi. *Sovánka* e fogós technikával rendkívül érdekes színhatásokat, sőt lehelletes szín-átmeneteket is ért el, munkája e mellett korántsem veszti el üvegszerűségét.

Az üveg még más kiadásban is érvenyesül e kiállításon. Színes, alig áttetsző üvegpasztából egy mindenképen érdekes mozaikot készített a saját tervei nyomán *Róth* Miksa (a keret fémrészeit *Ludvig* Ede trébelte). Madonna a gyermek Jézussal, — ez a terv témája, de nemcsak ennek, hanem hieratikus komolyságának révén is előkelő díszre volna egy jóízű kegyúr magánképezésének. A szerző olyasmit ért el itt, a mit sokan hiába próbáltak: elvette az üvegpasztá zsiros fényt s e megtört színek most komoly tompaságban díszítik a mezőt. Hatásban e kép megközelíti a méltóságos temperát, sőt szinte veszedelmes közelségbe jutott már ehhez. Azt hisszük, hogy *Róth* Miksa itt ép az üveg ily célra való fokozásának határán áll. Nyilvánvaló, hogy a kép nincs nagy

A KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁS

távolból való szemléletre készítve, bár messziről is megvan a maga komoly eleganciája. De bizonyára felette artisztikus dísz lehet az anyag ily idomításával elérni, ha még erőteljesebben érvényesülne az ily munkában a mozaik darabos jellege, a határozott körvonalak, az a bizonyos ravennai szigorúság. E nagybecsű darab példa arra, hogy a vérbeli művész mindig meg tud állni az anyag-szabta szélső határon.

Hasonlóan finom artisztikus érzésű művek *Damkó* József terrakotta szobrocskái. *Damkó* e téren egyik kiváló tehetségünk s derekasan fejlődik. A lát-szólag játszi technikába jelentékeny művészi komolyságot zár. Ügyes, puhatollú kakast mintázott *Markup* Béla. Elismerésre méltó egy imént feltűnt szobrász, *Berán* Lajos, plakettje. Férfias, bátran odahúzott formák. Egy másik plakett *Maróthi* R. Gézától való, a ki különben apróbb-nagyobb műveinek gazdag sorával vett részt a tárlaton. Ő tervezte a kiállítás nagy dekoratív kapuját. Ő rendezte el és díszítette az egész kiállítást. Emellett *Fadrusz* János rajzai nyomán bronzreliefben mutat be honfoglaló lovasokat, bronzban látjuk itt viszont szép Erzsébet királynéját, bronzból, ónból készített írókészetet, asztali lámpát, hamutálcát. Itt van egy román stílusú kútja is. Ezerkezű ember és vérbeli művész. Minden apróságán meglátszik csiszolt talentuma.

Sűrűn találkozunk a kiállításon *Kissling* Rudolf nevével is. Bronz- és rézművei közt feltűnt egy sor jó lámpája. Bronzműveket küldött *Vágó* Rezső is.

Ezidén is kínai ezüsből való tárgyakkal van képviselve a *Szandrik-ezüstgyár*. Feltűnt nekünk, hogy némely darabon, például a feketekávé-készleten a teljesen sík lapok, bármily érdekes szegletes formákat adnak is, az anyag erős tükröző tulajdonságánál fogva szinte elveszteni látszanak testiességüket. Talán némi tompa vonaldísz után kíváncsoznak.

Két nagy díszedényt vertek vörös réz-

ből *Steiner* Ármin és Ferenc, *Hauszmann* Alajos tervei és *Szabó* Antal szobrász mintázása nyomán. A munkán megérzik a tehnikai készség. Rézdomborítással van képviselve *Galambos* Jenő, rézből vert pálmatarató díszedényvel *Jancsurák* Gusztáv. Ennek vasállványa jó munka, különösen a stílusos felső fele. A vas általában ritkul s szép lassan kivonul a szalónokból, amióta jelentékenyebb szerepet osztottak neki az építészetben. Ezen a kiállításon kovácsolt vasasztal-kákat láttunk *Sárváry* Jánostól és *Migray* Ferentől. Vésett acélt készített *Exner* Károly érme és pecsétek számára. E részben hazánkban nem konstatálhatunk fellendülést.

Az ötvösök ezuttal nem kértek maguknak annyi helyet, mint máskor. Pedig azt hisszük, hogy a közönség szívesen vásárol ép a Társulat kiállításain ily-fajta műveket, a minek bizonyosága az, hogy e darabok hamar gazdára akadtak. Nem sarkalhatjuk eléggé ötvöseinket, hogy művészi technikájukat ép itt mutassák be legszebb virágában. Nemcsak jó piaccá válik számukra a kiállítás, hanem kedvet is gyujthatnak a közönségben, hogy hűtlenné váljék a bécsi gyárakhoz.

Rovátkolt famunkákat állított ki *Gyomlay* Kálmán. A technika nem érdektelen s bizonyos célokra használható és fejleszthető. Itt leginkább a rovátkolás nagy készségét dicsérhetjük s egyben súlyt helyezünk arra, hogy ez a rovátkolás a maga ornamentikájában zártabbá, egységesebbé váljék s felvegyen bizonyos magyaros zamatot, a mi itt nem is nehezen érvényesíthető. Természetesen nem a népies motívumok utánzását várjuk, hanem azok önálló fejlesztését.

Hosszúra nyult szemlénk végére hagytuk — *pour la bonne bouche* — azt a néhány szekrényt, amelyekben a pompás halasi csipke sokféle változatát élveztük. Halasi csipke — maholnap ép oly híres-ségünk-ké válhatik, mint a szegedi paprika, tokaji aszú, székely gulyás. Lám,

A KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁS

a magyar, mint e hírességekből kiteszik, kiváló gourmet; eddig ugyan leginkább az evés-ivás terén, a mi sokak szerint nem megvetendő esztétikai kvalifikáció: de a halasi csipke megmenthet minket ettől az anyagias egyoldaluságtól. Reméljük is. A halasi csipkében annyi finom és zamatos művészet rejtőzik, hogy bátran építhetnénk vékony fonadékaira egy súlyos kiviteli vállalatot. Ez tetszeni fog a földgömb minden vidékén s becsületünkre válik, amerre csak művész-érzésű emberek lakoznak.

A halasi csipke azért halasi, mert véletlenül ott tanárkodik *Dekáni* Árpád, ennek a sok holminak kolumbusa. Ő tanította meg a halasi leányokat tüvel csipkét varrni. S ő komponálta számukra ezt a sok zamatos és eredeti mintát. Ha véletlenül nem Halason lakik, egy erénynyel megfogyatkozik vala ez a város.

A tüvel varrt csipke Magyarországon legfeljebb egy-egy dilettáns elszigetelt körében található. Tehnikáját szervesen sehol sem művelték, a varrást mindenütt kímarta a sokkal könnyebb *klöplé*. Pedig úgy hisszük, hogy semmi más csipkekészítő tehnikája sem alkalmas annyi individuális elmésségre, mint a varrás. Kissé nehéz, kissé fáradságos. De a ki egyszer megtanulta, nem nyúl máshoz.

Dekáni tervein az eredeti zamatot dicsérrjük első sorban. Ezek csakugyan autochton-csipkék, sehol másutt nem készülhettek, csak épen a mi fajtánk körében. Ezt bizonyára még jobban megérezné rajtuk a külföldi ember s épen nem csodálkozunk, hogy egy amerikai íparművész, a ki erre mifelénk járt az imént, egész gyűjteményt visz belőlük az óceán másik partjára. A legkedvesebb népies motívumok alakulnak itt finom és szerves díszszé a csipkevarrás nemes tehnikájának értelmében. Ott, a hol csinálják, szintén megszerették: már megvan minden fajtájának a maga benszülött, magától termett neve, mielőtt még beleavatkozott volna a tudományos ter-

minológia. Minden kívánságunk oda csúcsosodik, hogy ez a halasi csipke a legmelegebb fejlesztésre találjon és hogy mentül hamarabb ösmertté legyen határainkon túl is. Oly artisztikus, hogy csak meg kell mutatni szomszédainknak: szíves vendégül fogják fogadni mindenfelé.

E finom szálak megérdemelnék, hogy az állami nagy díj súlyos terhe nehezedjék rájuk.

*

Végigjártuk a nagy üvegfedeles udvart, de a katalogus fölkényszerít minket az emeletre is. Ott kartónok láthatók valami *Smigelszchi* Oktáv nevezetű erdélyi professzortól. Freskókartónok: egy nagy bizánci stílusú templom összes faldíszé. A szerző nevéhez eddig nem volt szerencsénk. Pedig minden újságolvasó magyar betéve tudja a legkisebb közéleti alakok névsorát is, le az orfeumok csilagrendszeréig. E név azonban új. Szálljunk tehát föl a díszes kakasülőre.

Mihelyt oda följutott az ember, úgy érzi, mintha az Áthosz-hegy valamely magasságára szállott volna, egy szent kolostorba, a hol még csak az unciálírást ismerik s rengeteg tömjénnel tisztelik napestig a különböző hágiosz-okat. Ez Bizánc. Az erzsébetvárosi professzor egy különös, hieratikus és aranyzománcos világba vitt minket, a midőn nekünk e freskókartónokat mutatja. Érezzük Ravenna közelségét is. Mindent, a mi művészi nyelven tolmácsolja azt a letűnt kort, a melyből immár csak a szent orthodoxia maradt ránk. Az még él s azt fejezi ki szigorú és zárt kompozícióival, hieratikus szertartás-mozdulatokkal a szerző. E taglejtések és e mozdulatok — ellentétben a bizánci selejttel — nem mereveknek hatnak, csak oly lassú és méltóságos gesztusoknak, a melyek az örökkévalóságban végzik utolsó lendülésüket. Egy-egy ruharedő monumentálissá dagad s megközelíthetetlen szent szígorusággal övezi e testeket. Krisztu-

sok, apostolok és szentek, az ég mindenható cárjai oly ornamentika közepette, a mely ügyeskedéstől ment és évezredes változatlan formáiban az egyház örökkévalóságát tolmácsolja. Az erdélyi tanár tudta, mit kell csinálnia. Neve nem lesz többé ismeretlen.

Lyka Károly.

RUSKIN NÁLUNK.

DICSÉRNİ FELDICSÉRTÉK SOKAN, s mi csak a ténnyt írjuk ide, mi súlyosabb a szó minden szuperlativuszánál: Ruskin ma már fogalom. Aki a modern művészet kialakulását beszéli el, egy külön fejezet homlokára kell illesztenie e szót: ruskinizmus. Amiben megtalálhatni azt, hogy egy ember, aki a művészeti hegemonia felé kormányozta Angliát, — miképen hatott a kontinens művészetének újjászületésére. S hogy tanításából mit szívott fel a jövendő.

Mi itt meg sem kísértjük, hogy históriáját adjuk Ruskin prófétikus életútjának. Megismerni egy embert, kiben összetalálkozik az író, a festő, a költő, a szociológus, s ki nemcsak hirdeti, de élő példákban megrögzíti amit vall és hisz, — egyike legérdekesebbá témáknak. Nos, aki ez élvezetes témához akar jutni magyar nyelven — olvassa el azt a 450 oldalos könyvet,* mely a magyar közönség számára íródott. E testes könyv összesűrítése Ruskin tanításának, főleg a művészetinek, mert hisz' szociológiai működésének bemutatása legalább is kitenne még egy ily kötetet. Ám Ruskin írásművei nemcsak a fogékony lelkű közönségnek valók, sőt épen a művészek, vagy a saját portánkon maradvák: az iparművészek nagy haszonnal forgathatják. Valamikor csupa nagytalentumu művészgárda: Rosetti, Morris, Burne-

* Geöcze Sarolta: Ruskin élete és tanítása. Megjelent az Athenaeum kiadásában. Ára 7 korona.

Jones, Hunt stb. mind a Ruskintól eredt művészeti reform megszólaltatói voltak, a véső és ecset nyelvén.

Bizonyos, hogy Ruskinnak sok erősen szubjektív meggyőződése volt, ami ma, a rádium és hélium korában túlhaladott. Megismerkedve elveivel, látnivaló, hogy nem egy közülök poétikus álom, talán mindig teljesülhetlen utópia. Az a legfrissebb terület, melyet napjainkban ültet tele a művészet csupa vajudó, problémakereső munkával — immár más vágányon is mozog, mint a melyet Ruskin alapozott ki. De még mindig szívja magába a ruskinizmust. Vannak szempontjai, amiket Ruskin tűzött ki, s amik csak ezután mennek teljes valóságba. Talán egy mondatban összefoglalhatjuk azt, aminek kiépítésén fáradoznak ma a kultúra munkásai, s ez: az élet megszüpítése. A művészet akkor nagy hatalom, ha minél több helyütt ragyog. E tanításban csupa nemes szociális érzés van, kiinduló pontja és végállomása, kezdete és célja az eleven élet, s az ember úgy, ahogy hétköznapjait éli: a műhelyben, otthon, az utcán. Ha ezt elfogadjuk, körülbelül meg is jelöltük az iparművészet nagy hatóerejét. S Ruskin tanításából ma tényleg ez a mag csirázódik ki leginkább.

Hogy Ruskin miképen jutott el hozzánk, ennek csak egy kézzelfogható mértéke lehet: a magyar iparművészet. Mikor Walter Crane a maga kollekciójával nálunk szerepelt, a közönség fülének jólesően hangzott a „vonalak nyelve“, s a sajtó ezer és egy példában kinyomatta e szót: Ruskin. Ám a magyar iparművészet pálfordulása már előbb történt, pár esztendővel. S ha tervelőinkre hatott Bécs, München, Páris vagy a belgák, mindenesetre az angol modern stílus hatott legészrevehetőbben. Mint ahogy a németekre, franciákra stb. is elsősorban az angol hatott, bár nem tagadhatni el a japánok frissítőjét se. Elsőben is azt konstatálhatjuk, hogy Ruskin bizony nem valami korán ért el hozzánk. Ami